

Angel Dumbraveanu, temišvarski pesnik, rođen u srcu Oltenije, autor je pet zbirki pisama. Trećom zbirkom OZARENJA MORA zauzima značajno mesto među onim rumunskim pesnicima koji su se upisali na zlatnoj stranici rumunske književnosti šezdesetih godina našega veka.

Sa izvanrednom senzibilnošću, sa strogošću jednog anglosaksonca i vedrim duhom jednog latinca, Dumbraveanu će od svoje poezije načiniti jednu svojevrsnu liriku koja zari originalnošću po tome što sadrži u sebi elemente jedne magične formule večitog i uzaludnog traganja za savršenstvom oblika, sa večitim porazom ljudske mašte i njene stvarnosti.

Nikakav lek ne postoji

*I nikakav smisao za mostove, za žene
Umorne od čistoće, za opsesiju mora*

Samo moje pesme vратиće se k vama

Ljudska se mogućnost u Dumbraveanovim stihovima identifikuje sa čovekovim kosmosom i pesnik ostaje taj koji osim reči ne može ništa drugo da izgovori da bi iskazao svoje moguće i nemoguće plime i oseke, u večitom potrazi za ljubavlju i novoj mogućnosti kojom bi potvrdio sebe i prostor oko sebe.

*U ikonama će rasti krizanteme i konji
I sve će biti nerazumljivo daleko*

Žena će tonuti u zaborav zajedno sa svojom lepotom, dok će pesnik zakasniti u jedan nepoznati oblik vremena da bi se uverio u nepoznatu obalu koju je našao.

Gde god bi prošao ovom realnošću ostavlja deo sebe, ali ga ljudi pamte jedino po stihovima. Njegove asocijacije su iznenadne i deluju poput bljeska. On živi zbog jednog fiktivnog mora, koje je ispunjeno čekanjima i nestavnim odlascima.

Prefinjene i istančane u kazivanju, pesme Angela Dumbraveanua deluju poput filma Bunjuela „Lepotica dana“, gde stvarnost i san čine ustupke da bi zagonetno ostalo skriveno i iznenađujuće. Takođe i kod Dumbraveanua san se prepušta stvarnosti a stvarnost snu da bi na kraju bile izrečene magične reči za jedan „tirkiz“ koji se sa juga donosi.

Postoji u njegovim pesmama jedna savršena ujednačenost između irealnog i imaginarnog, kome će pesnik „darovati časove pijanstva“.

Kada govori o ljubavi, o životu, o snu, on je bestidno čist.

Njegova poslednja knjiga „Delte“, koja je u suštini izbor iz dosadašnje njegove literarne aktivnosti, nudi nam jedan opšti profil, ispunjen poetskom imaginacijom koja potseća na mit i legendu o svetlosti i moru, darivajući stihu život koji je u svojoj realnosti irealan i koji je opšti u svom partikularizmu. Iz njegovog sećanja neće izbledeti „bakar mladih dojki“ dok će negde ugledati „irealno okrugle“ plodove.

Angel Dumbraveanu, koji potseća na jednog Sen Džon Persa, na jednog Eliota, nikada neće biti toliko stran da ne potseća na jednog Vojkuleskua, Bakonskog pa čak i na Blagu, a da istovremeno kroz njegovu pesmu ne teče večiti eliksir života rumunske narodne lirike. Njegova se poezija pamti po melodičnim stihovima, ponekad retoričnim, ali uvek svojevrsno senzibilnim koji nas nagone da verujemo u jednu veliku poetsku disciplinu koja nijednog trenutka ne zaboravlja umetnički aspekt svoga prisustva.

Treba reći i to, da je Angel Dumbraveanu jedan od velikih prijatelja jugoslovenske lirike, koju prevodi sa uspehom.

angel
dumbraveanu

kao duh vode

SAKRIVENI PORTRET

Na svakom koraku ponešto od mene je ostalo
Gde god sam bio, kao duh vode
Koji prolazi a zauvek ostaje isti. Moje godine
Drhte kao vetar na putevima Ardeša.
Mnogi me zaboraviše iako smo delili
Radosti godina; u snu jedino me sretnu.
Očne šupljine mojih koraka škripe
Od zvezda i crvčaka. Gradu oonom vrba sa
zapada

Pozajmljujem glinene oblike za moj portret
Kojeg neću nikome ostaviti. Ostariše
Lepe žene odnekada i ja slušam severac
Iz vremena prvih stihova. Bila je jednom u
Burnasu

Žena jedna sa dojkama nesavršeno bogatim i
nisam se klanjao
Njenim brezovim bedrima, ostavivši je pored reke
Zbog jednog puta zauvek izgubljenog. Samo ona
Ostaje mlada. O, kako sam je uspavao
uspavankama

U nepokošenoj dolini svog pamćenja. Sada
pripremam

Čamce u kojima isprobavam svoje uspomene
I šaljem ih jednom nepoznatom vodom
U poslednji čamac sam ću se popeti,
poneću srce onih koji su mi bliski.

KASNO U NOĆ

Sam međ tugama omeđen, međ
Bojom sveflo ljubičastom koja nestaje i senkama
koje rastu

Sa stvarima lišenim smisla, sa časovima
Lišenim cvetne tišine tvojih dlanova.
Ulice su duge; jedan vetar od bitumena;
Čudesne senke po hodnicima
I rojevi noćnih leptirova po reci mojoj
Punaj neizvesnosti. Nikakav lek ne postoji
I nikakav smisao za mostove, za žene
Umorne od čistoće, za opsesiju mora
Sa kormoranima i čekanjima, sa odlascima
Neostvarenim, Evo cveća sa čašama obojenog
Alkohola, u pustim skverovima, kroz parkove
Gde sam jednom izvukao violine zatvorene u
drveće.

Gotski stubovi i stari časovnici gledaju u vreme
Tužnih sećanja. Moje oplakivanje
Za prostorom, u plamen pretvori tih san.
Krik krinova napustiće ovaj predeo.
Neko će doći k sebi za vreme malih boginja
Magle, kroz koje lužam za himerama.
Kroz tuge omeđene neko će me zvati
Gde niko više ne dolazi, o meni
Da pita. Kasno u noć
Otići ću. Devojka jedna gledaće svojim godinama
u prazno

Samo moje pesme vратиće se k vama.

BOJA TRAJANJA

Doći će jedan drugi septembar... Odsjaj
Žutog, žene noseći težinu svojih dojki,
Devojke začudene svojim pupoljcima godina.
Svaka u očekivanju dok se ti nijednoj ne
zaustavljaš.

I niko ne shvata tvoj bol prostora,
Bol sidra bačenog u kasne obale,
U mesečevo ćutanje, u vreme pitanja.
Doći će jedan drugi septembar bez
Kostiju umrlih ljubavi. Jedno drugo vreme
Odvojiće iz mermera tvoj beli hod.
Ozaren od tvog osmeha tek nacrtanog
Na mlado moje rame. Moj luk
Brisaće nebo od gavranova i orlova
I tako ćemo prolaziti ispod drveća jeseni
Pronađeni u boji trajanja.

BELE HIMNE

Svakim se časom udaljujemo kroz alpsku zemlju
Dok naša moć dodiruje šapat trave
Kao da bi od nas samih pobešli u doline
glacijalne

Kao da smo odlepljeni sa jedne ikone
U boji magle crtane. Kraj srebrnoga oka
Ježera, prodaćeš svoj parfem, tonući
U zaborav sa bedrima i lepotom svojom.
Plovićemo

Kroz opsesije mora sazrevajući u poljupcu
Mente. Nećemo se pojavljivati do trenutka
Kad put u suton tone, iako će tada biti
Kasno već. Vladaće vreme belih himni,
Po ikonama pojavice se hrizanteme i konji
I sve će biti nerazumljivo daleko
I nerazumljivo tužno tražićemo jedni druge,
sve dok

Se ramovi od stakla pored svetlo ljubičaste
boje ne nastane.
I nećemo znati kako smo se sa tišinama vratili
Iz alpske zemlje belih himni.

PREFIGURACIJE

Zakasnim ponekad u prepostojeće vreme da bih
svoje

Sutrašnje poraze i obalu nesigurnu upoznao
Žena me jedna čeka tamo da bi na mom licu
Čisti izraz tišine zasejala. Ali me uvek
Pobeduje osmeh jedne druge žene sa
hodom poput vrbe
Očima velikim i dubokim, disanjem
Akvatičnoga bilja. Ona me drži u neizvesnostima
I nemirod kukova proklinje
Da više ne maštam o viđenju, izmišlja
Magične znake sa senkama svojih dlanova da
bi zatvorila

Puteve koji se prepuštaju zaboravu i magli.
Noću čujem vetar koji halucinira po prostranstvu
Samoće, dok se obala neprimetno odronjava
U zalivu gde me žena sa svojim zelenim
pogledima očekuje.

Otići ću nem; za mnom će ostati
Prostranstva gde sam ludovao u smehu i suzama
Zbog obmane jedne devojke sa hodom poput
vrba

DELTA

Izharan od nemira i sam
Sličan moru. Moji su prijatelji
Zardali pod kišama jeseni,
Noću, čujem sirenu brodova
Zalutalih u maglu i mislim
Na odmor onih koji spavaju sa koralima
Mislim o mojim snovima koji su ostavili svoje
Bele kosti u pesku, mislim
Na fijakeriste isisane od paukova noći,
Na onu strasnu ženu
Na njene velike i nostalgije oči
U onoj poslednjoj noći.
Trebalo bi izbrisati nesanicu
Da bih se približio svojoj mladost zvezdi,
Pescićima bolesnih od svetlosti
I onih koji u ćutanje tonu.
Trebalo bi uz iskrivljene stepenice da hodam
Pod topovima i senkama u ovom gradu
Da budim muškarce zaspale u rđi
Sa kojima, odavno, u delti ideja,
Zakleli smo se u sunce, u planine i hleb.

MOGUĆNOSTI

Sada je kasno. Žrtvujemo dane
Mirisne od tvog sazrevanja
Žrtvujemo čekanja na kejevima, noći
U kojima smo igrali s drvećem. Ponekad
Trebalo bi žrtvovati ono što je najlepše.
Ništa lepo mi nije ostalo.
Slep si svetionik, ubrzo će mi reći
Jesenji vetar. Živeo si međ opasnostima,
Oduštili smo od radosti, ljutnju si svoju
Stvarima pokazivao i nijedan put
Nisi prihvatio. Voleo bih da sam kao drveće
U jednom gradu gde sam sebe pobedio prvi put
U jednom gradu zaboravljen međ vodama. Malo
stvari

Posedujem — i sutra će ih napustiti
Zbog nekakva borealna priviđenja. Ali
još uvek posedujem ulice i ove nestašne studente
Sa kojima kradem poneku noć. Posedujem.
I mesečeve plakate sa još neobjavljenim
stihovima.

I ovo lišće sa svojim žutim letom
Namenjen dokonim šetanjima. I negde još
posedujem
Šlep jedan za moju poslednju avanturu.
Dugo već nisam ljubio kraj nekog zida.

MAGIČNE REČI ZA TIRKIZ DONESEN SA JUGA

Sidoh sa snežnih planina, putevima
Zaobilaznim, neizvešnoću i vetrovima praćen.

Ostade daleko. Noću sam pamtio njene reči
I očekivao topot konja iz plavog kanjona.
Osećalo se more sa svojim lađama. Nekakav je
vetar

Sa oslrva dolazio. I večno zelenilo drveća.
Moraću da odložim sastanak sa suncem
Do prvog sutona, pripremaju se
Zapevke namenjene vodama i pticama,
Pomoću kojih ću shvatiti snagu svetla i naći
Magične reči za tirkiz donesen sa juga,
Sakriven u zalive kamena, i moći da popijem sok
trave

Koje sam od kuće doneo, pre nego što ću
ugledati stabla narandže
Sa svojim plodovima irealno okruglim,
ponavljajući bakar
Mladih dojki. Kome li ću darovati časove
pijanstva

I moju nežnost nepoznatu? Evo, put ostaje za
nama
I stepeništa koja pretkazuju prostranstvu svetlo
ljubičaste tečnosti
Dok konji čuju jedino u snu i suton
Dolazi neprimetno. Moraću da sidem ka
tvrdavama voda

Da ne bih od čarobnih zagrljaja bio pobeđen.
Suncem ću naloviti ovaj karavan za moje ljude
Da bih otkrio šta će mi kazati utisnuti tragovi
u krugu povratka.

VREME BOJA

Prepoznali me limunovo stablo
I vetar mora. Žena je mirovala u plavom,
Ispružena u pesku i u mislima. Negde su
Svi putevi nestajali. Vodene ptice
Tražile se u vazduhu sa rečima od magle.
Izgubih reku. Možda je žena naslutila njen šapat
Pod svojim bogatim grudima. Doneo sam joj
Školjke i voće i ona je razumela
Da ćemo noćiti na toj ničijoj zemlji.
Doneo sam pelina i morske trave.
Cele noći vatra je gorele skrivajući nas
Od zvezda. Pokrio sam ženu svojim udovima
Livade su našle skloništa u bregovima. Slatka
Je tuđa večeri i belo felo. Jedan me je starac
Naučio da oplakujem noć, da volim
Mostove i ženu začudnog pogleda
I njeno belo felo. Žena ga ta oplakivala na
sahrani

Kuvali su rakiju i žito, delili marame
Glinene čaše i kašike — a zatim stavljala vodeni
krin svojih ustiju

Na moje umorne grudi i ramena.
Prepoznalo me limunovo stablo
I vetar mora. Trebalo je da bežimo
U svitanje, s one strane lagune ili još dalje.
Naišli smo na puteve ponornice —
Nepoznate glasine za nama su dolazile
Da nam se za članke prikače
Da nam zbog ljubavi pticu sudbine oslobode
Pticu zbog koje nismo mogli da se sakrivamo.
Žena je mirovala u plavom, utonula u meni.
Nestajali su svi putevi a ona još nije slutila
I počela da peva po mlečnom putu
Sa limunom i morem sa onom zemljom ničijom.

NEDOVRŠENI PORTRET

Zapaziti devojku u željezničkoj stanici
Građenoj od mirisnog lipovog drveća, sa očima
lagano otvorenim
U nebo koje je očajno zbog bledog plavetnila.
Zapaziti je kako stoji kraj jednog stuba, sa
ustima

Nevešto okruglim, videti kako joj kosa
Od lišća trulog pokriva lice predugo
Ostavljeno među mislima, ne pitati je
Ništa, ne gledati šta joj kolena kažu
Ili kuk poput čuna, ne gledati
Osim pitanjem, osim hodom, stavljajući joj
Nešto na rame, možda list, možda
Travu ili osmeh skriven
Tako da joj čekanjima oblike ožariš
S jedne strane visokoga stuba
Koji si upravo ti.

Uvodni tekst i prevod sa rumuskog:
Slavko ALMAŽAN